

Halkın (bir üniversite çocuk hastanesine başvuran hasta yakınlarının) avian influenza (kuş gribi) konusunda bilgi ve bilinç düzeyi

Öge Çultu Kantaroğlu¹, İnci Yıldırım², Mehmet Ceyhan³

Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi ¹Pedatri Araştırma Görevlisi, ²Pedatri Uzmanı, ³Pedatri Profesörü

SUMMARY: Çultu-Kantaroğlu Ö, Yıldırım İ, Ceylan M. (Department of Pediatrics, Hacettepe University Faculty of Medicine, Ankara Turkey). The level of public awareness and knowledge about avian influenza in a survey of parents of children admitted to a university children's hospital. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi 2007; 50: 180-185.

Between December 2005 and February 2006, an avian influenza epidemic occurred in Turkey and 12 pediatric cases were diagnosed by WHO laboratories, of whom four patients died. Since a pandemic can begin if H5N1 influenza virus gains ability to disseminate among humans and public awareness and knowledge are among the most important factors to prevent this pandemic, a public survey was planned to determine public awareness and knowledge of avian influenza. A 15-item questionnaire was given to 227 parents who came to the Hacettepe University Faculty of Medicine, İhsan Doğramacı Children Hospital with their children. We found that 62.5% of parents thought that Newcastle disease, which does not infect humans, and avian influenza were the same illness. Only 10.9% of the responders continued to eat egg and poultry. For most of the parents (91.6 %), television and radio were the major source of knowledge about avian influenza. About half (42.7%) of the participants believed that H5N1 virus was a biological war agent coming from some foreign countries to Turkey. In spite of the fact that avian influenza virus has the ability to transmit from human to human if it infects a person simultaneously with seasonal influenza virus (H3N2), 86.3% of the parents and 82.4% of their children did not have a vaccination against influenza. Although the Turkish government plan ned to cull the poultry to prevent transmission of the virus from poultry to humans, only 56.4% of participants thought that it was effective and necessary. The results of the study showed that this adult population did not have sufficient information or awareness about the characteristics of avian influenza and transmission of the virus. We suggest that more effective educational studies are needed in our country.

Key words: avian influenza, bird flu, public survey, awareness and knowledge.

ÖZET: Ülkemizde Aralık 2005' de başlayıp Şubat 2006' da sonlanan avian influenza epidemisi sırasında Dünya Sağlık Örgütü tarafından doğrulanan 12 vaka görülmüş ve bunların 4'ü hayatını kaybetmiştir. Hastalığın pandemi oluşturma potansiyeli dikkate alınarak halkın konu ile ilgili bilinç ve bilgi düzeyini ölçmek amacıyla Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi İhsan Doğramacı Çocuk Hastanesi'ne değişik nedenlerle başvuran hastaların yetiştiren yakınlarından 227'sine kuş gribi ile ilgili bilgilere yönelik soruları içeren bir anket uygulanmış ve sonuçları değerlendirilmiştir. Katılımcıların bilgi tutum ve davranışları incelendiğinde %62.5'i katılımcı kuş gribini halk arasında tavuk kıran olarak bilinen ve insanlarda ölümcül olmayan bu hastalıkla karıştırmaktadır. Sadece %10.9'u kuş gribi vakalarından sonra yemek alışkanlıklarını değiştirmemiştir. Anketi cevaplayanların %42.7'si kuş gribini dış güçlerin bir politikası olarak görürken, %91.6'sı hastalık hakkında edindiği bilgileri televizyon ve radyodan öğrendiğini bildirmiştir. Katılımcıların %86.3'ü kendilerine, %82.4'ü de çocuklarına grip aşısı yaptırmamıştır. Kuş gribini önlemede katılımcıların %56.4'ü kanatlı hayvanların itilafının etkili yöntem

olduğunu düşünmektedir. Çalışmanın sonucunda halkın hastalığın bulaşma yolu ve etkeni konusunda yeteri kadar bilgi sahibi olmadığı, bilgilendirme için daha etkin yöntemlerin kullanılması gerektiği görülmüştür.

Anahtar kelimeler: avian influenza, kuş gribi, halk anketi, bilgi ve bilinç düzeyi.

Türkiye’ de 2005 yılı sonunda başlayıp üç ay süreyle ülke gündeminde önemli yer tutan avian influenza (kuş gribi) salgını sırasında dört çocuk hayatını kaybetmiş, çok sayıda insan da hastalık şüphesi ile yataklı sağlık kuruluşlarında izleme alınmıştır¹. İnfluenza geçtiğimiz yüzyıl içerisinde ortaya çıkan üç büyük epidemide; 1918 yılında H1N1 tipi ile “İspanyol gribi”, 1968 yılında H2N2 tipiyle “Asya gribi” ve 1975 yılında ise H3N2 tipiyle “Hong-Kong gribi” adıyla milyonlarca insanın ölümüne yol açtığı için bilim dünyasında en çok ilgi duyulan hastalıklar arasındadır. Son birkaç yıl içerisinde kanatlı hayvanlardan insanlara bulaşan ve oldukça ölümcül seyreden avian influenza (kuş gribi) aslında dünya üzerinde devam edegelen influenza aktivitelerinden sadece biridir. Çünkü 60-70 yıl önce saptanan vakaların örneklerinin moleküler genetik yöntemlerle incelenmesinde influenzanın zaten kanatlı hayvanlardan bulaşan bir hastalık olduğu anlaşılmıştır. Yani bugün mevsimsel grip diye adlandırdığımız hastalık da aslında yıllar önce kuşlardan insana bulaşmış, ancak virus insandan insana bulaşma özelliği kazandığı için daha sonraki yıllarda solunum yoluyla insandan insana bulaşan bir hastalık halini almıştır². Kuş gribi olarak adlandırılan ve son birkaç yıl içinde Uzakdoğu Asya’dan başlayarak ülkemizi de içine alan bölgede görülen hastalık da şu anda kanatlılardan insana bulaşabilen, ancak önümüzdeki yıllar içerisinde insandan insana bulaşma potansiyeli taşıyan bir tehlikedir.

Ülkemizde 2005 yılı sonbaharında ilk olarak Marmara bölgesinde kanatlı hayvanlarda görülen, birkaç ay içerisinde ise Doğu Anadolu bölgesinden başlayarak ülkemizin tamamına yakınında devam eden epidemi gerek ülkemizde, gerekse de uluslararası alanda büyük ilgi uyandırmıştır¹. Kamuoyuna yönelik yoğun bilgilendirme faaliyetleri sonucunda gerek halk, gerek medya düzeyinde hastalık ile ilgili yoğun bilgi birikimi olduğu düşünülmüştür.

Ülkemizde ortaya çıkan epideminin aktif olduğu dönemde kanatlı evcil hayvan itlafları başta olmak üzere ciddi koruyucu önlemler halkın da desteği ile yürütülmüş ve epidemi daha büyük boyutlara ulaşmadan kontrol altına alınabilmektedir. Ancak tehlikenin ortadan kalktığı düşünülmediği andan itibaren gerek kamuoyunda, gerekse de medyada konuya ilginin giderek azaldığı gözlenmektedir. Yabani kuşların göç zamanı dikkate alındığında, ülkemizde sonbahar sonu ve kış başlarında ortaya çıkması muhtemel yeni bir kuş gribi salgınının, virusun insandan insana bulaşma özelliği kazanması halinde yüzbinlerce insan ölümüne yol açma riski vardır. Böyle bir epidemi ortaya çıkarsa Dünya Sağlık Örgütü’nün hazırladığı en iyimser senaryolara göre, çok kısa bir zaman dilimi içerisinde, dünya çapında 233 milyon hasta polikliniklere başvuracak, 5.2 milyon hasta hastaneye yatacak ve 7.4 milyon ölüm gerçekleşecektir^{3,4}. Bu rakamlar ülkemize yansıtılırsa; ülkemizde de altı hafta içerisinde 600.000 kişinin hayatını kaybedeceği hesaplanmaktadır. Her ne kadar Sağlık Bakanlığı aşı ve ilaç temini konularında gerekli önlemleri almışsa da, ortaya çıkabilecek bir salgının önlenmesi yada boyutlarının büyümesinin engellenmesi için temel koşul sağlık personelinin ve halkın bilinçli olması ve gerekli bilgilerle donatılmış olmasıdır.

Bu nedenle ülkemizde üçüncü basamak sağlık merkezi olarak hizmet veren bir üniversite hastanesi olan Hacettepe Üniversitesi İhsan Doğramacı Çocuk Hastanesi’ne başvuran hasta yakınlarının kuş gribi hakkındaki bilinç ve bilgi düzeylerini saptamak amacıyla bu anket çalışması yapılmıştır.

Materyal ve Metot

Hacettepe Üniversitesi İhsan Doğramacı Çocuk Hastanesi’ne 2006 yılı Nisan ayı içerisinde, değişik nedenlerle başvuran 227 hasta yakınına kuş gribi ile ilgili bilinç ve bilgilerine yönelik sorular içeren anket formları dağıtılmış ve

cevaplamaları istenmiştir. Ankette toplam 10 soru yöneltilmiş, her soru için yanıt seçenekleri sunulmuş ve kendilerine doğru gelen yanıtın işaretlenmesi istenmiştir.

Ankette sorulan sorular ve yanıt seçenekleri şu şekildedir:

Soru 1: Kuş gribi halk arasında hangi isimle bilinir?

Yanıtlar: Tavuk kıran, tavuk vebası, ikisi de denebilir.

Soru 2: Kuş gribi hastalığının sebebi nedir?

Yanıtlar: Bakteri, bir çeşit grip virusu, sebebi bilinmeyen bir hastalık, dış güçlerin bir politikası.

Soru 3: Hasta tavukların etleri yenilebilir mi?

Yanıtlar: Yenmesi uygundur, iyi pişirse yenilebilir, ölmeden kesilirse yenilebilir, hiçbir şekilde yenmemelidir.

Soru 4: Kuş gribi ilk olarak nerede ortaya çıkmıştır?

Yanıtlar: Türkiye, Afrika, Güneydoğu Asya, Rusya.

Soru 5: Kuş gribi insana hangi temaslarla bulaşabilir?

Yanıtlar: İnsandan, yabani kuşlardan, tavuklardan, diğer kümes hayvanlarından, koyun ve ineklerden, tüm hayvanlardan.

Soru 6: İnsandan insana bulaşın olduğu bir salgın durumunda altı haftada ülkemizde görülebilecek toplam ölüm sayısı sizce ne kadardır?

Yanıtlar: 5-10, 100-500, 500-1.000, 5.000-10.000, >100.000

Soru 7: Kuş gribinden korunmak için en iyi tavuk pişirme yöntemi hangisidir?

Yanıtlar: Haşlamak, kızartmak, ızgara yapmak, fırınlamak.

Soru 8: Kuş gribinden korunmak için en iyi yumurta pişirme yöntemi hangisidir?

Yanıtlar: Haşlamak, omlet, sahanda, pasta ve diğer yemeklerde.

Soru 9: Kuş gribine karşı oseltamivir (Tamiflu®) etkili midir?

Yanıtlar: Etkilidir, etkisizdir, sadece erken dönemde etkilidir.

Soru 10: Kuş gribi kümes hayvanlarıyla hangi temaslarla bulaşır?

Yanıtlar: Direk temas, tüylerini yolmak, sekresyonla temasla, hayvanı kesmekle, hasta hayvanı yemekle, hasta, ölü hayvanla aynı ortamda bulunmakla.

Soru 11: Kuş gribini önlemede hangileri etkili korunma yöntemleridir?

Yanıtlar: Kümes hayvanlarının itlafı, kümes hayvanı etinin ve yumurtasının yenmemesi, grip aşısının yapılması, oseltamivir (Tamiflu®) ile korunmak.

Soru 12: Grip aşınız var mı?

Yanıtlar: Var, yok.

Soru 13: Çocuğunuzun grip aşısı var mı?

Yanıtlar: Var, yok.

Soru 14: Kuş gribi hakkında bildiklerinizi hangi kaynaklardan öğrendiniz?

Yanıtlar: Gazete, radyo-televizyon, internet, panel veya uzman, arkadaşlar, komşulardan, tanıdık sağlık çalışanından.

Soru 15: Kuş gribi sonrasında yeme alışkanlıklarınızda değişiklik oldu mu?

Yanıtlar: Olmadı, tavuk yemiyoruz, sadece markalı tavukları yiyoruz, tavuk yiyoruz ama çocuklara yedirmiyoruz, yumurta yemiyoruz, sadece markalı yumurta yiyoruz, yumurta yiyoruz, çocuklara yedirmiyoruz.

Bunlardan ilk dokuz soruya verilen yanıtlar doğru ve yanlış şeklinde değerlendirildi. Birinci soruda "tavuk vebası", ikinci soruda "bir çeşit grip virusu", üçüncü soruda "iyi pişirse yenilebilir", dördüncü soruda "Güneydoğu Asya", beşinci soruda "yabani kuşlardan", "tavuklardan" ve "diğer kümes hayvanlarından", altıncı soruda ">100.000", yedinci ve sekizinci soruda "haşlamak" ve dokuzuncu soruda "sadece erken dönemde etkilidir" yanıtları doğru olarak kabul edilmiştir. "Kuş gribi kümes hayvanlarından hangi temaslarla bulaşır?" ve "kuş gribinden korunmada etkili yöntemler nelerdir?" sorularına verilen yanıt seçeneklerinin her biri ayrı olarak doğru ve yanlış şeklinde değerlendirilmiştir. Bu seçeneklerin içerisinde "mevsimsel grip aşısı yaptırılması" yanlış, diğer bütün seçenekler doğru olarak kabul edilmiştir.

Bulgular

Ankete 227 hasta yakını katılmış ve tamamı sorulara cevap vermiştir. Katılımcıların 115'i (%50.6) erkek ve 112'si (%49.4) kadındır. Yaş

grupları incelendiğinde 25 kişi (%11.0) 18-25 yaş, 52 kişi (%22.9) 26-30 yaş, 55 kişi (%24.2) 31-35 yaş, 53 kişi (%23.3) 36-40 yaş, 35 kişi (%15.4) 41-45 yaş ve 7 kişi de (%3.1) 46 yaş ve üzeri grupta yer almaktadır. Son bitirdikleri okula göre değerlendirildiğinde katılımcıların 32'sinin (%14.1) ilkokulu, 16'sının (%7.0) ortaokulu, 96'sının (%42.3) liseyi, 74'ünün (%32.6) üniversiteyi ve dokuzunun da (%3.9) yüksek lisans programını tamamladığı görülmektedir. Katılımcıların çocuk sayıları sorulduğunda 11 kişinin (%4.8) çocuğu olmadığı, 88 kişinin (%38.7) bir çocuğu, 87 kişinin (%38.7) iki çocuğu, 33 kişinin (%14.5) üç çocuğu ve sekiz kişinin de (%3.5) dört veya daha fazla çocuğu olduğu saptanmıştır.

Ankete katılanların ilk dokuz soruya verdikleri yanıtlar Tablo I'de görülmektedir. Katılımcılar hastalığın etkeni ile ilgili soruya %49.8 oranında doğru cevap vermiş, %42.7'si hastalığın dış güçlerin etkisi ile ortaya çıktığı belirtmiştir. En düşük doğru cevap yüzdesi oluşabilecek bir pandemi sırasında ülkemizde görülebilecek ölüm

sayısı ile ilgilidir (%31.0). Kuş gribinin halk arasında bilinen adı ile ilgili soruya da sadece %35.3 oranında doğru yanıt verilmiştir.

Hastalık sırasında hayvanın etinin yenmesinin sakıncalı olmadığı tavuk kıran hastalığı ile kuş gribinin karıştırıldığı gözlenmiştir. Korunmak için uygun tavuk ve yumurta pişirme şekli sorusuna ise en yüksek oranda doğru yanıt verilmiştir (sırasıyla %88.5, %93.8). Ankete katılanların %46.7'si hiçbir şekilde tavuk eti tüketilmemesi gerektiğini belirtmiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğu olabileceğinden daha düşük ölüm sayıları tahmin etmişlerdir.

“Kuş gribi, kümes hayvanlarından hangi temaslarla bulaşır?” sorusu için verilen ve her biri olası bulaş şekli olan seçeneklerin risk oluşturduğu düşüncesi anketi yanıtlayanların %36.6 ile %67.8'sinde bulunmaktadır (Tablo II).

Hastalıktan korunmada etkili yöntemlerden kümes hayvanının yumurta ya da etinin yenmemesi gerektiği yanıtı %36.1, kümes

Tablo I. Kuş gribi ile ilgili sorulan sorulara verilen doğru ve yanlış yanıtların oranları.

Soru	Yanıt Sayısı			Toplam
	Doğru (yüzde)	Yanlış (yüzde)	Fikri yok (yüzde)	
Kuş gribi halk arasında hangi isimle bilinir?	80 (35.3)	142 (62.5)	5 (2.2)	227
Kuş gribi hastalığının etkeni nedir?	113 (49.8)	114 (50.2)	–	227
Hasta tavukların eti yenebilir mi?	168 (74.0)	59 (26.0)	–	227
Kuş gribi ilk olarak nerede ortaya çıkmıştır?	132 (58.1)	30 (13.2)	65 (28.7)	227
Kuş gribi insana hangi temasla bulaşır?	165 (72.7)	62 (27.3)	–	227
İnsandan insana bulaş olduğu takdirde ülkemizde görülebilecek ölüm sayısı nedir?	70 (31.0)	131 (57.7)	26 (11.5)	227
Korunmak için en iyi tavuk pişirme yöntemi nedir?	201 (88.5)	21 (9.3)	5 (2.2)	227
Korunmada en iyi yumurta pişirme yöntemi nedir?	213 (93.8)	14 (6.2)	–	227
Kuş gribine karşı oseltamivir (Tamiflu®) etkili midir?	181 (79.7)	32 (14.1)	14 (6.2)	227

Tablo II. “Kuş gribi kümes hayvanlarından hangi temaslarla bulaşır?” sorusuna verilen doğru ve yanlış yanıtların oranları.

Temas şekli	Doğru (yüzde)	Yanlış (yüzde)	Toplam
Doğrudan	145 (63.9)	82 (36.1)	227
Tüylerin yolunması	106 (46.7)	121 (53.3)	227
Sekresyonla temas	154 (67.8)	73 (32.2)	227
Hayvanı kesmek	83 (36.6)	144 (63.4)	227
Hasta hayvanın etini yemek	102 (44.9)	125 (55.1)	227
Hasta veya ölü hayvanla aynı kapalı ortamda bulunmak	134 (59.0)	93 (41.0)	227

hayvanlarının itlafı %56.4 ve oseltalmivirin profilaktik kullanımı %50.7 oranında doğru olarak kabul edilirken; kuş gribine karşı doğrudan koruyucu etkisi olmayan grip aşısının etkili olduğu seçeneği bu yöntemlerden daha yüksek oranda (%64.8) işaretlenmiştir (Tablo III).

yönelik faaliyetleri, halkın bilinçlendirilmesi ve tutumunun doğru yönde değiştirilmesine yönelik faaliyetler.

Çalışmamızda yaşanan epideminin arkasından halkın kuş gribi ile ilgili bilgi ve bilinç düzeyi test edildi. Ankete cevap veren kişilerin sadece %35.3'ü hastalığın adını doğru olarak yani

Tablo III. “Kuş gribinden korunmada etkili yöntemler nelerdir?” sorusuna verilen doğru ve yanlış yanıtların oranları.

Yöntem	Doğru (yüzde)	Yanlış (yüzde)	Toplam
Kümes hayvanlarının itlafı	128 (56.4)	99 (43.6)	227
Kümes hayvanı yumurtası yada etinin yenmemesi	82 (36.1)	145 (63.9)	227
Mevsimsel grip aşısı yaptırılması	147 (64.8)	80 (35.2)	227
Osetalmivirin profilaktik kullanımı	115 (50.7)	112 (49.3)	227

Ankete katılanların kendilerinin ve çocuklarının 2005 yılı sonbaharında mevsimsel grip aşısı yaptırıp yaptırmadıkları değerlendirildiğinde; kendilerinin sadece %13.7'sinin, çocuklarının ise %17.6'sının aşıları oldukları gözlenmiştir.

Halkın kuş gribi ilgili bilgilerinin kaynağını öğrenmek için sorulan soruya verilen cevaplar, radyo ve televizyonun katılımcıların %91.6 gibi tama yakın kısmında tercih edilen bilgi edinme kaynağı olduğu, bunu %47.1 ile gazete ve %13.2 ile internetin izlediği görülmüştür.

Hastalık ortaya çıktıktan sonra 202 (%89.1) katılımcının yeme alışkanlıklarında değişiklik olduğu saptanmıştır.

Tartışma

Ülkemizde 2005 yılının son günlerinde başlayan kuş gribi salgınına kadar toplumumuz hastalığı sadece üzüntü duygusuyla izlemiştir. Ancak ilk vaka ile birlikte halkımız kendilerinin ve aile üyelerinin de hastalığa yakalanabileceğine ilişkin bir korkuya kapılmıştır. Kuş gribinin şu anda insandan insana bulaşabileceğine dair bir bilgi yoktur, ancak bulaş gerçekleşirse kısa süre içerisinde binlerce insanın ölmesi söz konusudur⁵.

Böyle bir epideminin önlenmesinde ve ortaya çıktığında büyümesinin durdurulmasında üç temel faaliyetin birlikte yürütülmesi gerekir; sağlık çalışanlarının koruyucu ve hastalara yönelik tedavi faaliyetleri, tarım sektöründe çalışanların kanatlı hayvanlardaki hastalığın önlenmesine ve insanlara bulaşmasına

“tavuk vebası” şeklinde cevaplamıştır, %62.5'i ise “Newcastle hastalığı” yani “tavuk kıran” olarak cevaplamıştır. Bu halkın yaklaşımı açısından son derece önemlidir. Çünkü tavuk kıran hastalığında hasta hayvanın etinin tüketilmesi insanlarda enfeksiyona yol açmazken, tavuk vebası yani kuş gribinde son derece tehlikelidir⁶.

Bulaş için risk oluşturan temaslar sorulduğunda katılımcıların %63.9'u doğrudan temas ile bulaşabileceğini, %67.8'i sekresyonlarla temas sonucu bulaşabileceğini belirtmiştir. Hastalığın etkeni ile ilgili soruya %49.8 oranında bir çeşit grip virusu olarak cevap verilmiş, katılımcıların %42.7'si hastalığın dış güçlerin etkisi ile ortaya çıktığı belirtmiştir. Bu sonuç halkın yeni çıkan hastalıklara daha çok bir biyolojik silah aracı gözüyle baktığı şeklinde değerlendirilebilir.

Epidemi sonrasında tavuk ve yumurta yeme davranışlarında hiçbir değişiklik olmadığını katılımcıların yalnız %10.9 gibi küçük bir kısmı belirtmiştir. Tavuk eti ve yumurta tüketiminin azaldığı görülmektedir. Bu da ülkemizin tavukçuluk sektörü açısından düşündürücü bir sonuçtur. Başta medya olmak üzere halkın eğitimine etki eden kurumlara ülkemizdeki tavukçuluk sektörüne önemli ölçüde zarar verecek bu bilinç ve tutumu değiştirmeye yönelik görevler düşmektedir.

Halkın kuş gribi ilgili bilgilerinin kaynağını öğrenmek için sorulan soruya verilen cevaplar, radyo ve televizyonun katılımcıların çoğunda bilgi edinme kaynağı olduğu görülmüştür. Yani halkımız bilgilerinin çoğunu medyadan almaktadır. Bu nedenle medya kuruluşlarına

özellikle radyo ve televizyon kuruluşlarına halkı doğru bilgilendirmek konusunda büyük görev düşmektedir.

Halk kuş gribi ile yeni tanışmıştır, ancak bu yeni bir hastalık değildir. Yirminci yüzyıl içerisinde ortaya çıkıp milyonlarca insanın ölümüyle sonuçlanan üç büyük epidemiyeye yol açan influenza viruslerinin de kuşlardan bulaştığı gösterilmiştir². H5N1 virusu da önceki pandemi virusları gibi insandan insana bulaşma özelliğine sahip olursa Dünya Sağlık Örgütü'nün tahminlerine göre bir epidemisi sırasında 7.4 milyon insanın ölümüne neden olacaktır^{3,4}. Çalışmamızda halkın sadece %31.0'inin olayın boyutlarının bu derece ciddi olduğunun farkında olduğu görülmüştür.

H5N1 virusunun insandan insana bulaşma özelliği kazanmasında en önemli faktörlerden birinin bu özelliği taşıyan ve mevsimsel influenzanın etkeni olan H3N2 virusu ile aynı insanda karşılaşması olduğu bildirilmektedir⁷. Bu nedenle epidemiyi görüldüğü ülkelerde influenza aşısının uygulanması son derece önemlidir. Ancak ankete katılan kişilerin %86.3'ünün, çocuklarının ise %82.4'ünün aşılanmamış olduğu görülmüştür. Ülkemizde bu aşının uygulaması ile ilgili politikanın tekrar gözden geçirilmesinin uygun olacağı görülmüştür.

Sonuç olarak, halkımızın kuş gribi ile ilgili bilgilerinin ve bilinç durumunun yetersiz olduğu görülmektedir. Halkın katkısı olmaksızın pandemiye yol açabilecek böyle bir hastalığa karşı mücadelede başarı kazanma şansı olmadığı düşünüldüğünde, halkın bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi amacı ile sağlık, tarım ve medya sektörüne önemli görevler düştüğü açıktır.

KAYNAKLAR

1. Ceyhan M. Avian influenza (kuş gribi, tavuk vebası): yaşadığımız bir salgının ardından. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi 2006; 49: 81-89.
2. Sharp PA. 1918 flu and responsible science. Science 2005; 310: 17-26.
3. Badar A. Are we prepared for influenza pandemic? J Ayub Med Coll Abbottabad 2005; 17 (3): 1-2.
4. Van Dalen PJ, Wijdenes C. Preparing for the next influenza pandemic. Neth J Med 2005; 63: 337-376.
5. Samaan G, Patel M, Olowokure B, Roces MC, Oshitani H, the World Health Organization Outbreak Response Team. Rumor surveillance and avian influenza H5N1. Emerg Infect Dis 2005; 11: 463-466.
6. Park M-S, Steel J, Garcia-Sastre A, Swayne D, Palese P. Engineered viral vaccine constructs with dual specificity: avian influenza and Newcastle disease. PNAS 2006; 103: 8203-8208.
7. Lye DCB, Nguyen DH, Giriputro S, Anekthananon T, Eraksoy H, Tambyah PA. Practical management of avian influenza in humans. Singapore Med J 2006; 47: 471-475.